

інших діях, що порушують недоторканість житла і тягнуть кримінальну відповідальність за ст. 162 КК.

б) зловживання опікунськими правами. Як вид економічного насильства в сім'ї такі дії полягають у використанні опіки чи піклування з корисливою метою на шкоду підопічному (зайняття житлової площі, використанні майна тощо) і тягнуть кримінальну відповідальність за ст. 167 КК.

Таким чином, економічне насильство в сім'ї – це навмисні дії одного члена сім'ї щодо іншого, спрямовані на те, щоб позбавити потерпілого житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які він має законне право, або примушування його протиправно займатися певними видами діяльності. Такі дії можуть заподіяти шкоду фізичному чи психічному здоров'ю або навіть призвести до смерті потерпілого.

УДК 343.31 (043.2)

Климосюк А. С., аспірант,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
м. Харків, Україна

ІНФОРМАЦІЯ ЯК ПРЕДМЕТ ДИВЕРСІЇ (СТ. 13 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Сьогодні забезпечення національної безпеки України є чи не найголовнішим завданням, першочерговою потребою та запорукою нормального функціонування та розвитку українського суспільства та держави. В умовах глобалізації інформаційна безпека набуває дедалі більшої ваги і стає одним із найважливіших елементів забезпечення національної безпеки. Посягання на інформаційну безпеку здійснюється і при вчиненні диверсії, кримінальна відповідальність за яку передбачена ст. 113 КК України.

У Законі України інформаційна безпека визначається як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації.

Деякі науковці вже звертали увагу на необхідність включення до переліку предметів диверсії інформації, однак, це питання залишається актуальним, зокрема, потребує з'ясування за яких умов та яка саме інформація може визнаватися предметом диверсії.

Убачається, що посягання на інформаційну безпеку відбувається при

здійсненні диверсії у формі вчинення вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на зруйнування або пошкодження об'єктів, що мають важливе народногосподарське чи оборонне значення. Як нами раніше було визначено, такими об'єктами можуть бути речі, результати інтелектуальної, творчої діяльності та інформація. Інформація може бути об'єктом, що має важливе народногосподарське або оборонне значення та бути предметом злочину, вчинюваного в зазначеній формі.

В Законі України інформацією визнаються будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді. Тобто, законодавчим визначенням інформації охоплюються як документовані відомості, які зафіксовані на матеріальному носіїві, так і не документовані відомості. У зв'язку з цим, для правильного вирішення питання яка саме інформація може бути предметом диверсії, важливе значення має фізична ознака предмета цього злочину. Предметом диверсії може визнаватися лише та інформація, яка може бути зруйнована чи пошкоджена злочинними діями. Такими діями порушується *цілісність* інформації, тобто, властивість інформації бути захищеною від несанкціонованого спотворення, руйнування або знищення.

КК України містить низку норм, якими охороняється інформаційна безпека. Наприклад, статтею 328 КК України охороняється державна таємниця від розголошення відомостей, що її становлять, а статтею 329 КК України – від втрати документів або інших матеріальних носіїв, що містять державну таємницю. У випадку зруйнування чи пошкодження інформації, що становить державну таємницю, тобто порушення її цілісності, відповідальність повинна наступати саме за ст. 113 КК України. В. Я. Василюк та С. О. Климчук наголошують на особливому значенні недопущення несанкціонованої модифікації або знищення інформації. В основному це важливо для глобальної системи економічного моніторингу країни, для управління системами небезпечних технологій, наприклад атомних станцій. У суспільстві все більше набувають значення інформаційні технології, що лежать в основі багатьох управлінських, соціальних процесів. Подібні технології відіграють значну роль в єдиних системах енергопостачання, системах руху повітряним і залізничним транспортом.

Отже, за фізичною ознакою звужується коло видів інформації яка може бути предметом диверсії. Разом з тим, це коло додатково звужується за соціальною ознакою предмета диверсії, тобто предметом диверсії може виступати лише така інформація, яка має важливе народногосподарське чи оборонне значення. Зазначену важливість можна встановити лише на підставі врахування всіх фактичних обставин конкретної справи й конкретизованих даних стосовно певного об'єкта (предмета) злочину. При цьому може йтися про важливе значення для нормального

функціонування всієї системи господарських відносин чи оборони України або для їх окремих структурних елементів. Такою важливою за соціальним значенням інформацією може бути як інформація з обмеженим доступом, одним із видів якої є державна таємниця, так і відкрита інформація.

Така думка знаходить своє підтвердження у законодавстві. Зокрема, у Концепції технічного захисту інформації в Україні вказано, що технічний захист інформації, що є складовою частиною забезпечення національної безпеки України, це діяльність, спрямована на забезпечення інженерно-технічними заходами порядку доступу, цілісності та доступності (унеможливлення блокування) інформації з обмеженим доступом, а також цілісності та доступності відкритої інформації, важливої для особи, суспільства і держави. Тобто технічного захисту потребує важлива інформація як з обмеженим доступом, так і відкрита інформація.

Отже, за чинною ст. 113 КК України інформація може бути предметом диверсії: 1) у формі вчинення вибухів, підпалів або інших дій, спрямованих на зруйнування або пошкодження об'єктів, що мають важливе народногосподарське чи оборонне значення; 2) якщо наявні у сукупності дві умови: а) її можна зруйнувати чи пошкодити; б) вона має важливе народногосподарське чи оборонне значення; 3) безвідносно до її правового режиму, тобто це може бути як інформація з обмеженим доступом, так і відкрита інформація.

Разом з тим, з метою приведення положень ст. 113 КК України у відповідність із Законом України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р., нами вже пропонувалося змінити законодавче формулювання соціального значення об'єктів в цій статті, зокрема вказавши на їх життєво важливе значення для багатьох людей, суспільства чи держави. Ця пропозиція є актуальною і стосовно інформації як одного з видів таких об'єктів.

УДК 343.222 (043.2)

Козаченко О. В., д.ю.н., професор,
Миколаївський інститут права Національного університету
«Одеська юридична академія», м. Миколаїв, Україна

НОВІТНІЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Необхідно відзначити, що дискусії щодо поняття кримінальної відповідальності в науці кримінального права тривають протягом близько сотні років, у результаті чого склалася значна кількість концепцій, які пропонують власне трактування змістовних ознак кримінальної